

Sovietų satelitų supramoninimas

Rytų Europa ekonomiškai tolsta nuo Vakarų. — Jos supramoninimas išsaus Europos ekonominės struktūros pakeitimą, kurį seks politinių jėgų santykio pasikeitimais

JUOZAS LINGIS

Mūsų bendradarbis Svedijoje

Svedų dienraščio Stockholms-Tidningen rytų Europos žinovas T. Norwid paličia gana aktualią ir ateities politinei raidai gal lemiamos reikšmės turinčią problemą — sovietų satelitinių valstybių supramoninimą.

Sis tų valstybių supramoninimas dabar yra toks, kad Vidurio Europos kraštai, priskaičius ir Rytų Vokietiją, kaip apskaičiuojama, 1955 m. pagamins 133 milijonus tonų anglių. Tai yra daugiau, negu Ruro krašto prieš karinę arba Sovietų Sąjungos 1938 m. gamyba, daug daugiau, negu dabar pagaminama Rusijos Doneco baseine; tai yra maždaug tiek, kiek pagaminama Pensilvanijos anglių baseine.

Jeigu prie to pridėti rudąsias anglias ir jas paversti akmens anglių koficientu, tai Vidurio Europa 1955 m. turės 218 milijonų tonų kieto kuro, t. y. apie du trečdalius visos Sovietų Sąjungos gamybos arba maždaug tiek, kiek dabar Didžioji Britanija per metus pagamina.

Kokso gamyba tose pačiose srityse pasiekė ligi 24 milijonus tonų. Jo pagalba bus galima pagaminti apie 16½ milijonų tonų pieno.

Elektros jėgos gamyba satelitinėse valstybėse dar didesnė: 1930 m. buvo pagaminta 17 milijonų kilovatų, 1950 m. — 40 milijonų, o 1955 m. apskaičiuojama pagaminti 82 milijonus. Jeigu elektros jėgą paversti akmens anglių vienetu, tai visa tai atitiktų 35 milijonams tonų akmens anglių; taigi visa energijos gamyba Vidurio Europoje 1955 m. pasiektų 253 milijonus tonų akmens anglių, iš kurių 40 proc. būtų iš Lenkijos, 25 proc. iš Rytų Vokietijos ir 20 proc. iš Čekoslovakijos.

Iš šių skaitinių galima pasidaryti išvadą, kad sovietų kontroliuojami Vidurio Europos kraštai yra pakelę pasidaryti tikrais pramonės kraštais, susilyginti su senaisiais, kaip Vakarų Vokietija ir Didžioji Britanija, toli už savęs palikdami Prancūziją ir Italiją.

O 16½ milijono tonų pieno, kurį Vidurio Europa tikrai pagamins, bus daug didesnis kiekis, negu Hitleris turėjo pradėti antrąjį pasaulinį karą, arba du kartus didesnis, negu japonų gamyba prieš 1941 m.

Dėl susidariusios tarptautinės politinės raidos laisvasis pasaulis Rytų Europos supramoninimą laiko labai žalingą Vakarams ir pavojingai didinantį Sovietų Sąjungos karinį potencialą. Vakarai iš šios susidariusios padėties gali pasidaryti dvi išvadas: arba atimti iš sovietų tas sritis arba, karui kilus, sunaikinti tų sričių pramonę. Sunaikinti pramonę Vidurio Europoje yra daug lengviau, negu panašiai pasiegti su sovietų pramonė, esančia daug toliau nuo vakarų sąjungininkų bazių.

Sunaikinimo apimtis gali būti mažesnė, jeigu bus atsižvelgta vien tik į karinį reikalingumą; bet jeigu vakarai norės supramoninimo procesą Vidurio Europoje sustabdyti, sunaikinimo apimtis turės būti didesnė. Gal labiau reikia linkti į antrąjį eventualumą, nes Vidurio Europos supramoninimas išsaus Europos ekonominės struktūros pakeitimą, kurį paskui pasektų karinių ir politinių jėgų santykio pasikeitimais.

Nauji žmonės Vengrijos viršūnėse

Komunistas Rakosi "išrinktas" premjeru. — Pašalintos iš atsakingų vietų senųjų partijų liekanos

BUDAPESTAS, rugpj. 15. — Ilgai atostogavęs Vengrijos „parlamentas“ sukvietė posėdžio pašalinti iš valdžios viršūnių užsilikusias nekomunistines liekanas.

Ministerių pirmininku išrinktas Matas Rakosi, iki šiol buvęs tik vicepremiere, bet faktiškai valdęs Vengriją kaip komunistų partijos generalinis sekretorius.

Premjeru iškil buvęs smulkių savininkų partijos narys Istvan Dobi padarytas krašto prezidentu, o tas pareigas iki šiol ėjęs kairiųjų socialdemokratų narys Sandor Ronai jokių pareigų nebegeaus. Jis buvo vienintelis iš paskutinių buvusių socialdemokratų atstovas, užsilikęs Vengrijos politiniame gyvenime. Dešiniųjų socialdemokratų vadai beveik visi pabėgo į užsienį.

Pereitą trečiadienį Illinois valstybės žemės ūkio parodoje Springfielde buvo vadinama respublikonų diena. Ta proga buvo pakeičiami demokratai ir jų kandidatas Stevenson. Čia matosi trys vyriausieji kaltėtojai: sen. Dirksen, sen. Nixon, viceprezidentinis respublikonų kandidatas ir Illinois valstybės išrinktas Stratton, respublikonų kandidatas Illinois gubernatoriaus vietai. (INS)

Ike nepriėmė

Trumano vaišių

DENVER, rugpj. 15. — Prez. Trumanas pakvietė gen. Eisenhowerį dalyvauti kitą antradienį kabineto posėdyje, kuriam jis būtų painformuotas apie tai, kas vyksta tarptautinėje politikoje.

Gen. Eisenhoweris pakvietimą atmetė, nes tuo apsilankymu prezidentūroje nenorįs sudaryti įspūdžio, kad savo agitacinės kalbos nebus laisvas kritikuoti dabartinės vyriausybės užsienio politiką. Jeigu susidarytų pavojingas tarptautinė padėtis, jis savo nusistatymą pakeistų ir su prezidentu bei atsakingais užsienio politikos ir krašto apsaugos vadovais pasitartų.

Prezidentas taipgi pranešė gen. Eisenhoweriui, kad jis gaus savaitines tarptautinės padėties apžvalgas, kurias sudarinėja centrinė saugumo įstaiga. Eisenhoweris padėkojo už pasiūlymą, bet pabrėžė, kad jis jas priims tik tuo atveju, jei nebus suvaržytas panaudoti ten esamus faktus, išskyrus, žinoma, tai, ko pa skelbimas galėtų pakenkti krašto saugumui.

Ar žodžius seks ir rimti darbai?

DENVER, rugpj. 15. — Po pasitarimo su atstovų rūmų nariu Kersten, kuris domisi bolševikų pavergtų kraštų išlaisvinimu, gen. Eisenhoweris išleido pareiškimą, kad, siekdamas tikros taikos, JAV savo taikos statymo programoje turėtų įsirašyti siekiamų tikslų eilę ir atstatymą pavergtoms Europos ir Azijos tautoms teisės laisvai ir garbingai apspręsti savo likimą ir pasirinkti savo valdžios formą.

Nukirpo Persijos dvarų pajamas

Žemės nuomininkai gavo 10 proc. daugiau derliaus. — Dar 10 proc. savo pajamų dvarininkai turės atiduoti žemės ūkio bankui. — Žemės nuomininkai dalyvaus reformos priežiūros tarybose

TEHERANAS, rugpj. 15. — Traukdamas pagrindą iš po komunistų kojų, Persijos premjeras padidino žemės nuomininkų pajamas 10 proc.

Tai buvo pirmas Mossadegh dekretas gavus nepaprastai teises valdyti Persiją 6 mėnesius. Nuo dekreto paskelbimo dienos žemės savininkai savo nuomininkams turi duoti 10 proc. daugiau žemės tenkančios dalies derliaus produktais ir pinigais, o dar 10 proc. savo iš žemės gaunamų pajamų turi įnešti į naujai steigiamą žemės ūkio banką, kurio fondai bus naudojami vandens sistematinei gerinti, pigiems namams kaimuose statyti, našlaičiams remti, sanitarijoms sąlygoms gerinti ir padėti ūkininkams - nuomininkams nusipirkti skėlos ir žemės ūkio įrankių.

Dekreto nuostatomis įgyvendinti sudaromos kaimų, apskričių ir provincijų tarybos, kurioms bus ir ūkininkų - nuomininkų atstovai.

Taigi, naujais patvarkymais žemės savininkų pajamos sumažinamos 20 proc., kurių pusę gauna ūkininkai — nuomininkai, o kita pusė eina kaimiečių gyvenimo sąlygų pagerinimui netiesioginiu keliu.

Tos, nors ir mažos, reformos Mossadegh negalėjo praveisti per parlamentą, nes senatas tokio įstatymo nebūtų priėmęs, kadangi jis beveik išimtinai susideda iš didžiųjų dvarininkų. Sis Mossadegh patvarkymas žemės valdymo santykių nekeičia ir savininkų nuosavybės teisių nenaiškina — jis tik teisingiau atlygina tuos, kurie žemę dirba. Tai tik maža pradžia didelio proceso, turinčio sukurti modernią Persiją.

Indijos komunistai

tikrai atviri

NEW DELHI, rugpj. 15. — Šiurpui kratant Indijos senatorių kūnus, Indijos komunistų atstovams aukštųjų rūmų posėdyje bendrais bruožais pavaizdavo Indijos gyvenimą komunistams valdžią paėmus. Turto savininkai tada jau nebebūtų Indijos piliečiai, kurie galėtų turėti koki nors balsą viešuosius reikalus tvarkant. Komunistams valdžią paėmus, viskas būtų atimta, net gyvybė. Kaltėtojas pasisakė pats išsaudytų visus, kurie mėgintų priešintis komunistų tvarką įvesti.

Egipto reformas temdo riaušes

Kažkieno sukurstyti darbininkai daug savo darbo įrankius. — Padidinti pajamų ir pelno mokesčiai, sumažintos nuomos. — Mažinamos administracijos išlaidos, padidintos kareivių algos

KAIRAS, rugpj. 15. — Kas Egipte mėgins riaušes kelti, bus laikomas išdaviku ir gaus mirties bausmę — įspėjo gen. Naguib darbininkus, pradėjusius daužyti darbo įrankius moderniškiausioje Vid. Rytuose medvilnės gaminių įmonėje.

Apgailėtini įvykiai dėjos Alek sandrijoje, kur didžiulėje medvilnės gaminių įmonėje dirba apie 30,000 darbininkų. Dalis darbininkų paskelbė streiką, protestuodami dėl kaikiurių darbininkų atleidimo neva politiniais sumetimais. Vieną dieną streikavę darbininkai sugrįžo į fabriką pamainai keičiantis neva darbo dirbti. Vos tik signalai paskelbė darbo pradžią, iš anksto parinkti asmenys davė ženklą pradėti sabotazą: tuojau fabrikas buvo padegtas, o mašinos daužomos. Nuostolių padaryta už kelis milijonus dolerių.

Įmonę apsupo policija ir kariuomenė, prasidėjo kovos su maždaug 6,000 darbininkų, kurie neleido fabriko gesinti. Zuvo 2 kariai, 1 policininkas ir 4 darbininkai. Keli šimtai sužeisti, daug areštų.

Gen. Naguib davė įsakymą per radiją darbininkams susilaikyti nuo prievartos veiksmų, o vyriausybė tuojau pasiuntė į Aleksandriją kariškių grupę riaušių kaltininkus surasti ir juos nubausti. Spėjama, kad riaušių autoriai yra komunistų agentai.

Kariuomenė žino, pareiškė gen. Naguib, kad darbininkai turi skundų ir jų gyvenimo sąlygas reikia gerinti, bet reformos negali būti padarytos per vieną dieną ir visi ginčai turi būti sprendžiami ne riaušėmis, bet taikingu būdu ir nustatyta tvarka.

Siekdama lygiau padalinti turą, Naguib - Maher vyriausybė paskelbė radikalų mokesčių sistemos pertvarkymą, įvesdama pajamų mokesčiams progresyvinę sistemą: maži mokesčiai mažoms pajamoms ir labai augšti didžiosioms. Pakelti pelno mokesčiai ir uždėtas 10 proc. mokeskis į užsienius pervedamiems pinigams, išskyrus tuos pervedimus, kurie daromi normaliuose prekybiniuose santykiuose. P pinigų pervedimas į užsienius apdėtas mokesčiais todėl, kad riaušės.

Siekdama lygiau padalinti turą, Naguib - Maher vyriausybė paskelbė radikalų mokesčių sistemos pertvarkymą, įvesdama pajamų mokesčiams progresyvinę sistemą: maži mokesčiai mažoms pajamoms ir labai augšti didžiosioms. Pakelti pelno mokesčiai ir uždėtas 10 proc. mokeskis į užsienius pervedamiems pinigams, išskyrus tuos pervedimus, kurie daromi normaliuose prekybiniuose santykiuose. P pinigų pervedimas į užsienius apdėtas mokesčiais todėl, kad riaušės.

● JAV anglų ir prancūzų pasitarimai vėl įvyks Indokinijos reikalu. Dalyvaus stebėtojai Australija ir N. Zelandija.

Niekus plepa

NEW YORKAS, rugpj. 15. — Eleonora Roosevelt vakar vakare per radiją paaišlino, kad būtų labai geras dalykas, jei prezidentas vyktų į Maskvą tartis su Stalinu taikos reikalais.

Kalendorius

Rugpjūčio 15 d.: Šv. P. Marijos dangun paėmimo šventė (Zolinė). Senovės: Utenis ir Rugilė.

Rugpjūčio 16 d.: šv. Jokimas. Senovės: Rugelis ir Vaiselė.

VĖLIAUSIŲ ŽINIŲ SANTRAUKA

— CIO vykdomasis komitetas paskelbė vakar, kad remia demokratų kandidatą Stevensoną, nes tik demokratų laimėjimas užtikrins darbininkams pasiekus laimėjimus.

— AFL vykdomasis komitetas į savo metinį suvažiavimą pakvietė kalbėti Stevensoną ir gen. Eisenhowerį. Numatyta ir prez. Trumanas kalba, bet dar neskelbiama, ar prezidentas kvietimą priims.

— Streikas prieš New York Central geležinkelį bendrovę, turbūt, nebeįsivengiamas, nes valdžios tarpininkams nepasisekė per savaitę ginčų išlyginti.

— Bavarijos teismas vakar nutėmė du žydus kalėti už neteisėtą valstybės pinigų išdalimą nacių režimo aukoms. Vienas yra rabinas, o kitas buvęs Bavarijos ministeris, tvarkęs nacių režimo aukų reikalus. Buv. ministeris gavo 2½ metų kalėjimo.

— Belgijos karinė tarnyba sutrumpinta iki 21 mėn. todėl, kad kiti prie Europos armijos pakto prisidėję nariai nesutiko ją prailginti iki 2 metų.

— Prancūzų užsienio reikalų ministerija patvirtino žinias, kad privačios firmos veda su kom. Kinijos vyriausybę pasitarimus dėl prekybos, bet dar nieko konkretaus nesą sutarta ir tuose pasitarimuose oficialūs asmenys nedalyvauja.

— Visa eilė anglų darbininkų unijų paprašė leisti pakelti atlyginimus. Jei prašymas nebūsių patenkintas, tai jau šį kartą streikuos. Prašytojų tarpe yra geležinkeliečiai ir metalistai.

